

El Marquès de Santillana i Catalunya

Autor: Josep Maria Betriu

Data de publicació: 09-11-2012

Els catalanismes i catalanades que es troben a l'obra del Marquès de Santillana són el resultat normal d'un castellà afincat a Catalunya i Nàpols o són el fruit d'haver atribuït a aquest noble castellà l'obra d'algun català desposseït i esborrat?

A partir del tema de l'apropiació d'obres literàries del Renaixement català i dels seus autors, reconvertits molts d'ells en Siglo de Oro castellà, i de l'autèntica "pedra de Rosetta" del Tirant que està investigant l'Àlex Sendra, em va venir al cap el següent record:

De jove, tot llegint algun text del Marqués de Santillana on parlava de la bellesa d'una noia, vaig trobar graciosíssim que, com a gran virtut, li trobés que tenia "las sus tetas igualadas".

Quan ahir llegia el treball de l'Àlex i els comentaris d'En Martí de Riquer, vaig veure que això de "las sus" o "el su", lluny de ser un arcaisme castellà, era una traducció barroera dels catalaníssims "les seves" o "el seu". Els meus recursos d'investigació són pràcticament inexistents. Així que vaig començar a investigar per saber coses del famós Marqués de Santillana i vaig tenir una gran sorpresa. A la documentació estudiada consta que era de Carrión de los Condes, i que més endavant va acompanyar En Ferran d'Antequera en les seves cavalcades i posterior "desembarcament" a Catalunya[1][2] per virtut del Compromís de Casp, i aquí es va quedar. I, molt curiosament, després va esdevenir coper del nou rei Alfons IV de Catalunya,[3] i gran amic de Jordi de Sant Jordi,[4] d'Ausiàs March[5] i tot el que vulgueu. És plantejable la possibilitat que un súbdit castellà (i pertanyent a l'estament nobiliari!) s'integrés fins a aquest punt? I que es posés a escriure en la llengua culta d'aquell temps i d'aquell país, nou per a ell? En aquell "espanyol" que Dante classifica com una "lingua d'oc", i que ja sabem que no era altra cosa que català? La hipòtesi crec que és suggestiva pel que comportaria com a demostració de vitalitat i de supremacia cultural del català en aquell moment, però, vist el que portem vist fins ara als treballs de l'INH, el més normal és que darrera de la identitat d'aquest Marqués de Santillana s'hi torni a amagar la d'algun altre autor català reconvertit en castellà per la historiografia oficial.

Annex: Catalanades[6]

cabellos..primos
bien posadas
fruentes claras (diftong "o" en "ue" de front: com pont/puente, font/fuente..)
al mi grado
los sus pechos
las sus tetas
la su cinta
uñas de argén guarnidas
margaridas
posadas en sus tapetes
la su medida

Referències

- ? El Marqués de Santillana: 1398-1458 : [exposición. Editorial NEREA, 2001, 112—. ISBN 978-84-89569-65-2 [Consulta: 11 Agost 2012].
- ? Jordi Rubió i Balaguer. Estudis de Literatura Catalana. L'Abadia de Montserrat, 1 October 1992, 294—. ISBN 978-84-7826-340-0 [Consulta: 11 Agost 2012].
- ? Jacques Lafaye. Por amor al griego: la nación europea, señorío humanista (siglos XIV-XVII). Fondo de Cultura Economica, 31 December 2005, 274—. ISBN 978-968-16-7752-7 [Consulta: 11 Agost 2012].
- ? El (Re)descobrimient de l'edat moderna: estudis en homenatge a Eulàlia Duran. L'Abadia de Montserrat, 2007, 298—. ISBN 978-84-8415-884-4 [Consulta: 11 Agost 2012].
- ? José Amador de los Ríos. Historia crítica de la literatura española. José Rodríguez, 1865, 18— [Consulta: 11 Agost 2012].
- ? Marqués de (Iñigo López de Men Santillana. Antología poética: Cantares a sus hijas. Ediciones AKAL, 14 April 2000, 169—. ISBN 978-84-460-1099-9 [Consulta: 11 Agost 2012].